

Fecr Yayınları: 380

FIKHİN KAYNAKLARINA VE FIKİH MEZHEPLERİNE
ORYANTALİST YAKLAŞIM
-Georghe Tarâbîşî Örneği-

Dr. Cemil LİV

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
Sertifika No: 47479

1. Baskı: Ekim 2020

ISBN: 978-625-7879-20-0

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

**FIKHİN KAYNAKLARINA
VE FİKİH MEZHEPLERİNE
ORYANTALİST YAKLAŞIM
-Georghe Tarâbîşî Örneği-**

Dr. Cemil LİV

2020

Dr. Cemil LİV

1979'da Samsun Ladik'te doğdu. 2001 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde lisans eğitimini tamamladı. Diyanet İşleri Başkanlığı Konya Selçuk Eğitim Merkezinden 2005 yılında mezun oldu. İslam Hukuku Anabilim Dalında 2006 yılında yüksek lisansını Selçuk Üniversitesinde, 2014 yılında doktorasını Ankara Üniversitesinde tamamladı. Diyanet İşleri Başkanlığında çeşitli kademelerde görev yaptı. Çankırı Karatekin Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde İslam Hukuku Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Yayımlanmış çok sayıda makale ve bildirileri bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
GİRİŞ	9
ARAŞTIRMANIN KONUSU	13
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	16
ARAŞTIRMANIN SINIRLARI	17

I. BÖLÜM

GEORGHE TARÂBÎŞÎ'NİN FIKHİN KAYNAKLARINA YAKLAŞIMI	19
1. KİTAP	21
1.1. Değerlendirme	35
2. SÜNNET	37
2.1. Hz. Peygamber'in Konumu/Sünnetin Dindeki Yeri/Teşrî Yetkisi	37
2.2. Değerlendirme	62

II. BÖLÜM

GEORGHE TARÂBÎŞÎ'NİN FIKIH MEZHEPLERİNE YAKLAŞIMI	69
1. İMAM EBÛ HANİFE VE FIKIH METODOLOJİSİNE YÖNELİK TENKİDLER	72
1.1. İmam Ebû Hanîfe ve Re'y Ekolü	73
1.2. İmam Ebû Hanîfe'nin Fıkıh Metodolojisinde Sünnet Kavramı	79
1.3. Değerlendirme	93
2. İMAM MÂLİK B. ENES VE FIKIH METODOLOJİSİNE YÖNELİK TENKİDLER	95
2.1. Hadisci Akımların Muvatta'ya Etkisi	96
2.2. İmam Mâlik'in Fıkıh Metodolojisinde Sünnet Kavramı	99
2.3. Mâliki Fıkıh Metodolojisinde Hadiscilik	103
2.4. İmam Mâlik'in Sünnet Tanımlamasında Sahâbe Kavlinin Yeri	109
2.5. İmam Mâlik'in Sünnet Tanımlamasında Ameli Ehl-i Medine	112
2.6. İmam Mâlik'in Sünnet Tanımlamasında Sened Zinciri	120
2.7. Değerlendirme	125
3. İMAM ŞÂFÎ VE FIKIH METODOLOJİSİNE YÖNELİK TENKİDLER	127
3.1. İmam Şâfî'nin Fıkıh Metodolojisinde Sünnet Kavramı	129

3.2. İmam Şâfiî'nin Sünnet Tanımlamasında Haber-i Vâhid'in Hücüyeti	146
3.3. İmam Şâfiî'nin Sünnet Tanımlamasında Neshin Önemi	153
3.3.1. Kur'an'ın Sünnetle Neshi	154
3.4. Değerlendirme	161
4. İMAM AHMED B. HANBEL VE FIKIH METODOLOJİSİNE YÖNELİK TENKİDLER	165
4.1. Ahmed b. Hanbel'in Fıkıh Metodolojisinde Sünnet Kavramı	165
4.2. Değerlendirme	177
5. İBN HAZM VE FIKIH METODOLOJİSİNE YÖNELİK TENKİDLER	178
5.1. İbn Hazm Fıkıh Metodolojisinde Naslar ve Akıl	179
5.2. İbn Hazm Fıkıh Metodolojisinde İctihâd	188
5.3. İbn Hazm'ın Sünnet Anlayışı	193
5.4. Değerlendirme	197
SONUÇ	201
KAYNAKÇA	209
DİZİN	223

ÖN SÖZ

Müsteşriklerin fıkıh ve usûlüne yönelik araştırmalarının ana merkezini fıkıhın kaynakları ve aklın bu kaynaklar içerisindeki yeri oluşturmaktadır. Özellikle de sünnet, tespiti ve teşrî değeri bakımından birçok müsteşriğin çalışmasına konu olmuştur. Georghe Tarâbîşî de (ö. 2016) fıkıhın kaynakları ve fıkıh ekolleri üzerine çalışma yapanlar arasında yer almaktadır. Tarâbîşî, Muhammed Abid el-Câbirî'nin(ö. 2010) "*Tekvînü'l-Aklî'l-Arabî*" isimli çalışmasında İslâm aklının en parlak dönemi olarak gösterdiği Hicrî ilk iki asır ve tedvin dönemine karşın "nascı akıl, nas karşısında felç edilmiş, eli kolu bağlı akıl" söylemleri ile fıkıh ve fıkıh mezheplerine eleştiriler yöneltmiştir. Hicri II. asırda sünnetin teşri yetkisine kavuşmasıyla hadis uydurmacılığının başladığını ve fıkıh mezheplerinin bu akımdan etkilendiğini dile getirir. Özellikle ehl-i re'y olarak tanımlanan ekollerin de akla tanıdıkları kısmi özgürlüğü ehl-i hadis baskısıyla sona erdiğini ifade eder. Bu durumu eserinde Kur'an İslâmı'nın Hadis İslâm'ına evrilmesi olarak tasvir etmiştir.

Bu çalışmada Georghe Tarâbîşî'nin "*Min İslâmi'l-Kur'an İlä İslâmi'l-Hadîs*" isimli eserinde fıkıhın kaynaklarına ve fıkıh mezheplerine yönelik tenkidleri iki bölüm halinde ele alınmıştır.

Giriş bölümünde Fıkıh ve Fıkıhın kaynaklarına olan genel yaklaşımın yanı sıra Georghe Tarâbîşî'nin Kur'an İslâmından Hadis İslâmına dönüşüm olarak ifade ettiği düşünce sisteminin temel tezlerine yer verildi. Tarâbîşî'nin İslâm medeniyetinin gerileme sebebi olarak gördüğü ideolojik hadiscilik ve bunun ortaya çıkardığı nascı akıl anlayışı ele alındı.

Birinci bölümde fıkıhın temel iki kaynağı olan Kitap ve Sünnet'e Tarâbîşî'nin yönelttiği tenkitler üzerinde duruldu. Kitap başlığı altında Tarâbîşî'nin vahyedilen Kur'an ile mushaflaşan Kur'an ayırımını dillendirmesinin temel sebepleri ve bunun arka planı tahlil edildi. Sünnet başlığı altında sünnetin fıkıh sistemlerindeki konumu, teşrî vasfı, bağlayıcılığı, sünnet-vahiy ilişkisi ve sünnetin tespit yollarına yönelik iddia ve delillerinin tahlil ve tenkidine yer verildi. Sünnetin vahiyleşerek teşri yetkisine sahip olmasının akli fıkıh sisteminin dışına çıkardığı iddiası analiz edildi.

İkinci bölümde ise fıkıh mezheplerinin temel kaynakları ve sünnet algıları üzerinden Hicrî ikinci asırda başlayan hadisci akımların/ekollerin fıkıh mantığında yaptığı dönüşüm iddialarının tahlil ve tenkidlerine yer verildi.

Çalışmama gerek tenkid ve tavsiyeleri ile gerekse kitabı baştan sona okuyarak kıymetli katkılarda bulunan tüm hocalarıma, hayır dualarda bulunan anne ve babama, destek ve fedakarlıklarını esirgemeyen eşime ve çocuklarıma şükranlarımı arz ederim.

Gayret bizden, Tevfik Allah'tandır.

Dr. Cemil LİV